

**MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**
ROW/pi/akr-214/23/2047/09

nr 172
GABINET MARSZAŁKA SENATU
wpłynęło dn. 3.04.2009
nr 1835 podpis.....
S. K. R. E. K. A. S. E. W. I. C.
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 6.04.09
nr 2265 podpis.....

Warszawa, 02 kwietnia 2009 r.

**Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Szymon Peric Marszałek

W odpowiedzi na oświadczenie senatora Grzegorza Wojciechowskiego, złożone podczas 28. posiedzenia Senatu RP w dniu 5 marca br. i przesłane przy piśmie z dnia 11 marca br., znak: BPS/DSK-043-1451/09, dotyczące warunku posiadania rolniczych kwalifikacji zawodowych przez beneficjentów działania 1.2. „Ułatwianie startu młodym rolnikom” Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, uprzejmie przekazuję następujące wyjaśnienia.

Przepisy wspólnotowe (art. 8 rozporządzenia Rady (WE) Nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej) określają, że młody rolnik musi posiadać odpowiednią wiedzę i umiejętności zawodowe, a jego gospodarstwo musi być żywotne ekonomicznie i spełniać minimalne normy dotyczące środowiska, higieny i warunków utrzymania zwierząt. Ponadto przepisy UE stanowią, że indywidualna decyzja o przyznaniu pomocy młodemu rolnikowi nie może zostać podjęta, jeśli upłynęło więcej niż 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia przez niego prowadzenia działalności rolniczej, zdefiniowanego w przepisach Państwa Członkowskiego (art. 5 rozporządzenia Komisji (WE) nr 817/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej).

Powyższy warunek został uwzględniony w przepisach krajowych, tj. w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie *Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”* (Dz. U. Nr 207, poz. 2117, z późn. zm.), które precyzyjnie określa, że premia dla młodych rolników może być przyznana osobie, która po raz pierwszy podjęła prowadzenie gospodarstwa rolnego, tj. stała się posiadaczem samoistnym lub zależnym gospodarstwa rolnego nie wcześniej niż 12 miesięcy przed dniem zawarcia umowy o dofinansowanie projektu. Dodatkowo, w trakcie negocjacji Programu strona polska uzyskała akceptację Komisji Europejskiej na

wprowadzenie rozwiązania, polegającego na możliwości odliczania od czasu prowadzenia gospodarstwa okresów, w których posiadacz gospodarstwa nie prowadził działalności rolniczej. Takie rozwiązanie było bardzo korzystne dla młodych rolników, gdyż pozwoliło na przyznawanie premii także osobom, które były posiadaczami gospodarstwa dłużej niż 12 miesięcy, lecz w tym okresie faktycznie prowadziły gospodarstwo rolne nie dłużej niż 12 miesięcy. Do Uzupełnienia SPO wprowadzono w tym zakresie stosowne przepisy określające zamknięty katalog sytuacji, które mogą być okolicznościami świadczącymi o rzeczywistym nieprowadzeniu gospodarstwa. Na wniosek zainteresowanego za okres tzw. „wyłączenia” z prowadzenia gospodarstwa można było uznać:

- okres przed uzyskaniem pełnoletności,
- okres nauki w systemie dziennym w szkole ponadgimnazjalnej, z wyłączeniem zasadniczej szkoły zawodowej i trzyletniej szkoły specjalnej, lub w dotychczasowej szkole ponadpodstawowej, z wyłączeniem szkoły zasadniczej, lub okres nauki w systemie dziennym w szkole wyższej,
- okres odbywania służby wojskowej,
- okres, w którym rolnik przekazał gospodarstwo rolne w dzierżawę,
- okres, w którym rolnik udzielił innej osobie pełnomocnictwa do prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Posiadanie odpowiednich kwalifikacji zawodowych było również jednym z warunków przyznania pomocy w ramach działania 1.2. SPO 2004-2006, który został wymieniony w art. 8 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 pośród innych ogólnych kryteriów przyznania pomocy młodym rolnikom, m.in. warunku rozpoczęcia po raz pierwszy prowadzenia gospodarstwa rolnego, kryterium wieku, rentowności gospodarstwa oraz kryterium dochowania wymogów w zakresie dotyczącym środowiska, higieny i warunków utrzymania zwierząt.

Należy podkreślić, że prawo wspólnotowe, oprócz wymienionych w art. 8 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1257/1999, nie wprowadziło innych warunków, na podstawie których przyznawana byłoby wsparcie młodym rolnikom. Intencją prawodawcy było jednak pozostawienie takiej możliwości poszczególnym państwom członkowskim. Na mocy przepisu art. 37 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) 1257/1999 wyposażono państwa członkowskie w kompetencje do ustanowienia mniej lub bardziej restrykcyjnych warunków dla przyznawania wsparcia Wspólnoty dla rozwoju wsi, w tym także wsparcia udzielanego młodym rolnikom.

Ustawodawca krajowy, korzystając z uprawnienia, jaki dawał art. 37 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) 1257/1999, określił kryteria dostępu, pod warunkiem spełnienia których pomoc może być przyznana młodemu rolnikowi. Oprócz ogólnych wymogów określonych w art. 8 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999, w przepisach krajowych (rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego...) prawodawca szczegółowo zdefiniował m.in. pojęcie młodego rolnika, termin rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego, doprecyzował także wymogi w zakresie kwalifikacji zawodowych przydatnych do prowadzenia działalności rolniczej, ustanowił warunek ubezpieczenia w KRUS, itd.

Zgodnie z treścią rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” (Dz. U. Nr 207, poz. 2117, z późn. zm.), warunek dotyczący kwalifikacji zawodowych uważany był za spełniony, jeżeli dana osoba posiadała:

- a) wyższe lub średnie wykształcenie rolnicze albo
- b) zasadnicze zawodowe wykształcenie rolnicze i co najmniej 3-letni staż pracy w gospodarstwie rolnym lub tytuł kwalifikacyjny w zawodzie przydatnym do prowadzenia działalności rolniczej i co najmniej 3-letni staż pracy w gospodarstwie rolnym, albo
- c) wykształcenie wyższe na kierunku innym niż rolniczy i co najmniej 3-letni staż pracy w gospodarstwie rolnym albo wykształcenie wyższe na kierunku innym niż rolniczy i ukończone studia podyplomowe na kierunku związanym z rolnictwem, albo wykształcenie średnie nierolnicze i co najmniej 3-letni staż pracy w gospodarstwie rolnym, albo

d) wykształcenie podstawowe lub zasadnicze zawodowe i co najmniej 5 – letni staż pracy w gospodarstwie rolnym.

Szczegółowy wykaz kierunków studiów, zawodów i specjalności oraz tytułów kwalifikacyjnych wymaganych w ramach działania 1.2. „Ułatwienie startu młodym rolnikom” określony został w załączniku nr 2 do Uzupełnienia SPO. Opracowanie ww. wykazu poprzedzone było głęboką analizą dokumentacji programowej dla wskazanych kierunków studiów, zawodów i specjalności. Na podstawie weryfikacji i oceny ww. dokumentacji ustalono, że problematyka kształcenia w tych zawodach i specjalnościach oraz na tych kierunkach dotyczy procesów technologicznych z zakresu produkcji roślinnej, produkcji zwierzęcej, produkcji ogrodniczej lub mechanizacji rolnictwa. Zakresy kształcenia na ww. kierunkach studiów, w ww. zawodach i specjalnościach obejmują zagadnienia związane z procesami produkcyjnymi w rolnictwie, w stopniu umożliwiającym przygotowanie do prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Podkreślenia wymaga to, że zastosowanie wymogów kwalifikacyjnych w działaniach finansowanych ze środków wspólnotowych ma gwarantować poprawę rentowności i konkurencyjności gospodarstw przez osoby przygotowane do zawodu rolnika oraz mobilizować osoby, które chcą prowadzić działalność rolniczą, do kształcenia w tym kierunku. Wymogi dotyczące kwalifikacji zawodowych obejmujących gospodarstwa są jedynym skutecznym instrumentem podnoszenia poziomu wykształcenia przez osoby, które rzeczywiście chcą prowadzić działalność rolniczą.

Z myślą o rolnikach nieposiadających wykształcenia rolniczego wprowadzono na gruncie prawa krajowego możliwość zaliczenia stażu pracy w rolnictwie jako elementu kwalifikacji zawodowych. Za staż pracy w gospodarstwie uznawany był okres, liczony do dnia złożenia wniosku o dofinansowanie realizacji projektu, w którym wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników jako domownik lub prowadził przejęte gospodarstwo rolne. Dzięki temu rolnik posiadający odpowiedni staż i wykształcenie ogólne nie był zobligowany do uzupełnienia wykształcenia, gdyż jego przygotowanie praktyczne do zawodu rolnika uznawane było za wystarczające.

Należy mieć na uwadze, że zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia Komisji nr 817/2004 zasadą jest, iż warunki dotyczące pomocy w podejmowaniu działalności przez młodych rolników ustanowione w art. 8 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1257/1999, w tym wymóg posiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych, muszą być spełnione najpóźniej w chwili podjęcia indywidualnej decyzji o przyznaniu wsparcia. Przepisy rozporządzenia Komisji (WE) nr 817/2004, a w ślad za nimi przepisy krajowe, dopuszczały jednak, w drodze wyjątku, przyznanie pomocy młodemu rolnikowi, który w chwili ubiegania się o premię nie spełniał ww. kryterium, pod warunkiem, że uzupełni on wykształcenie w okresie nie dłuższym niż 5 lat od dnia podjęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego. Umożliwienie spełnienia określonych warunków, w tym w zakresie kwalifikacji zawodowych, w okresie późniejszym niż na etapie przyznawania pomocy, należy rozumieć jako odstępstwo od ogólnej zasady, przy czym rozwiązanie to wychodzi naprzeciw potencjalnym beneficjentom.

Należy natomiast wyraźnie zaznaczyć, że okresy „wyłączeń” wynegocjowane dla obliczania długości okresu prowadzenia gospodarstwa nie miały zastosowania przy obliczaniu ww. 5-letniego okresu na spełnienie kryterium dotyczącego kwalifikacji zawodowych, podobnie jak przy określaniu długości stażu pracy w gospodarstwie rolnym czy też wyznaczaniu 5-letniego terminu na spełnienie wymogu żywotności ekonomicznej gospodarstwa lub minimalnych standardów w zakresie ochrony środowiska, higieny i warunków utrzymania zwierząt. Strona polska zgłosiła propozycję zmiany Uzupełnienia SPO, zgodnie z którą okresy wyłączeń można byłoby uwzględniać także w przypadku obliczania okresu na spełnienie ww. kryteriów. Rozwiązanie to zostało jednak zakwestionowane przez Komisję Europejską, jako niezgodne z przepisami rozporządzenia Nr 817/2004. Dlatego też przepisy Uzupełnienia SPO nie przewidują możliwości odejmowania okresów wyłączeń od pięcioletniego czasu przyznanego na uzupełnienie wykształcenia.

Każdy beneficjent, któremu przyznano wsparcie z zastrzeżeniem dopełnienia warunku posiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych, zobowiązywał się w umowie o dofinansowanie projektu (§ 5 oraz § 6 umowy), zawartej z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

(ARiMR), do spełnienia wymogów określonych w Programie (SPO 2004-2006) i Uzupełnieniu do Programu, w szczególności do uzupełnienia wykształcenia (i złożenia odpowiednich dokumentów potwierdzających ten fakt) w ciągu 5 lat od wymienionego w umowie dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa, oraz - w przypadku niewywiązania się z warunków umowy- do zwrotu otrzymanej pomocy wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, liczonymi od dnia wypłaty premii. Należy również podkreślić, że po pozytywnym zweryfikowaniu przez ARiMR wniosku o dofinansowanie realizacji projektu i podjęciu decyzji o objęciu danego wnioskodawcy wsparciem oraz o przyznaniu mu premii w wysokości 50 tys. zł., do wnioskodawców wysyłano pisma zapraszające na podpisanie umowy, do których dołączano projekt umowy sporządzonej dla danego wnioskodawcy, tak aby rolnik miał możliwość wcześniejszego i szczegółowego zapoznania się z jej postanowieniami. Data podjęcia prowadzenia gospodarstwa była określona w umowie. Nie można zatem stwierdzić, że beneficjenci nie mieli świadomości nałożonego na nich zobowiązania i konsekwencji wynikających z jego niedopełnienia w terminie.

Zgodnie z przepisami wspólnotowymi i krajowymi oraz postanowieniami umowy o dofinansowanie projektu, ARiMR może wyrazić zgodę na zwolnienie beneficjenta z obowiązku wykonania zobowiązania lub na przedłużenie okresu na jego wypełnienie, po uprzednim indywidualnym rozpatrzeniu sprawy, w wyjątkowych sytuacjach, w których beneficjent nie zrealizuje zobowiązania w terminie określonym umową na skutek wystąpienia okoliczności o charakterze siły wyższej. Zgodnie z Uzupełnieniem SPO 2004-2006 oraz postanowieniem § 7 umowy, w przypadku zaistnienia okoliczności o charakterze siły wyższej, podstawą uzyskania ewentualnej zgody jest wystąpienie do Oddziału Regionalnego ARiMR z wnioskiem zawierającym uzasadnienie przyczyn niedopełnienia w terminie zobowiązania, który należy złożyć w ciągu 30 dni roboczych od dnia pojawienia się tej okoliczności lub od dnia, w którym złożenie takiego wniosku będzie możliwe.

Art. 39 ust.1 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 817/2004 stanowi, że bez uszczerbku dla rzeczywistych okoliczności, które należy uwzględnić w indywidualnych przypadkach, Państwa Członkowskie mogą uznać, w szczególności następujące kategorie siły wyższej:

- a) śmierć rolnika;
- b) długoterminową niezdolność rolnika do wykonywania zawodu;
- c) wywłaszczenie dużej części gospodarstwa, jeżeli wywłaszczenie to nie mogło być przewidziane w dniu podjęcia zobowiązania;
- d) klęska żywiołowa poważnie dotykająca grunty rolne gospodarstwa;
- e) wypadek powodujący zniszczenie budynków dla zwierząt gospodarskich;
- f) choroba epizootyczna dotykająca część lub całość należących do rolnika zwierząt gospodarskich

Zgodnie z art. 39 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 817/2004, kategorie siły wyższej zostały przez Polskę notyfikowane Komisji Europejskiej i określone są w załączniku nr 9 do Uzupełnienia SPO 2004-2006.

Załącznik nr 9 do Uzupełnienia SPO 2004-2006 stanowi, że za okoliczność o charakterze siły wyższej uznaje się wszelkie nieprzewidywalne zdarzenia będące poza kontrolą, których nie można przewyżyć mimo wszelkich należytych starań, w szczególności:

- a) klęski żywiołowe, takie jak: burze i zjawiska z nimi związane (np. wyładowania atmosferyczne, wiatry, opady nawalne i grad), powodzie, wylewy, huragany lub tornada, susze, pożary, trzęsienia ziemi, obsunięcia ziemi, lawiny, ekstremalne warunki termiczne i masowe pojawy szkodników;
- b) strajki, działania terrorystyczne, wojny, zamieszki lub inne zakłócenia społeczne;
- c) epidemie lub epizootie, jak również pojedyncze przypadki padnięcia zwierząt lub ich zachorowań powodujących konieczność uboju;
- d) wywłaszczenia nieruchomości, jeśli nie mogły one być przewidziane w chwili podejmowania zobowiązania;
- e) wypadki lub awarie skutkujące zniszczeniem budynków, budowli lub przedmiotów w stopniu uniemożliwiającym ich dalsze używanie zgodnie z założonym celem projektu, kradzieże, które nie nastąpiły z winy beneficjenta.

W przypadku gdy beneficjentem jest osoba fizyczna za okoliczność o charakterze siły wyższej uznaje się ponadto:

- a) śmierć beneficjenta; w takim przypadku umowa o dofinansowanie projektu wygasa, chyba że spadkobiercy beneficjenta zadeklarują chęć kontynuowania projektu i przejęcia zobowiązań;
- b) udokumentowaną niezdolność beneficjenta do pracy z powodu choroby lub wypadku.

Podkreślenia wymaga fakt, że ww. katalog zdarzeń nie ma charakteru zamkniętego. A zatem, za okoliczność o charakterze siły wyższej można uznać także inną okoliczność niewymienioną wprost w załączniku nr 9, pod warunkiem, że ma ona charakter nieprzewidywalnego zdarzenia, będącego poza kontrolą, którego nie można przezwyciężyć mimo wszelkich należytych starań.

Dlatego też Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, mając na uwadze zasady współzycia społecznego oraz działania beneficjentów podejmowane w dobrej wierze, zaproponował, aby Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) rozważała możliwość wyrażenia zgody na wydłużenie okresu na uzupełnienie wykształcenia, w sytuacji gdy beneficjent spełniałby następujące warunki:

- 1) beneficjent w dniu podpisywania umowy był w trakcie nauki lub rozpoczął naukę w najbliższym możliwym terminie po zawarciu umowy o dofinansowanie projektu albo najbliższym możliwym terminie po zakończeniu zasadniczej służby wojskowej, jeżeli został wezwany do jej odbycia po dniu podpisania umowy, ale przed pierwszym potencjalnie możliwym terminem rozpoczęcia nauki;
- 2) beneficjent kontynuował naukę bez przerw i opóźnień (czas pobierania nauki przez beneficjenta nie może być dłuższy niż okres kształcenia w danym typie szkoły i zawodzie);
- 3) dzień, w którym upływa 5-letni termin na spełnienie zobowiązania, przypada w trakcie ostatniego roku/semestru nauki.

Należy zaznaczyć, że każdy przypadek niezachowania przez beneficjenta pięcioletniego okresu na uzupełnienie wykształcenia ARiMR rozpatruje indywidualnie w celu ustalenia, czy przyczyna niewywiązania się z danego warunku może być uznana za okoliczność o charakterze siły wyższej. ARiMR bada również, czy dany beneficjent istotnie dołożył wszelkiej staranności w celu wypełnienia zobowiązania i podjął w tym zakresie wszelkie możliwe działania, w szczególności dokonał wyboru odpowiedniej szkoły oraz najkrótszej możliwej drogi prowadzącej do uzupełnienia wykształcenia.

W odniesieniu do kwestii braku możliwości uzupełnienia wykształcenia przez beneficjentów działania 1.2. „Ułatwianie startu młodym rolnikom” w związku z nowelizacją ustawy o systemie oświaty z dnia 11 kwietnia 2007 r., pozwolę sobie przypomnieć, że Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi przedstawił stanowisko w ww. sprawie w piśmie z dnia 29 października 2008 r., znak: pi/akr-114/1/5595/08, piśmie z dnia 27 listopada 2008, znak: ROW/pi/akr-214/15/6182/08 oraz piśmie z dnia 31 marca br., znak: BMP-070-153/09.

W związku z prośbą Pana Senatora o wyjaśnienie przyczyn dokonania ostatniej zmiany rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie *Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004 – 2006”* (Dz. U. Nr 207, poz. 2117, z późn. zm.), opublikowanej w dniu 4 stycznia 2008 r., uprzejmie informuję, iż nowelizacja ta podyktowana była koniecznością uaktualnienia załącznika nr 4 do Uzupełnienia SPO, stanowiącego listę aktów prawnych zawierających wymagania dotyczące minimalnych standardów w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt w gospodarstwach rolnych m.in. w ramach działania 1.2. „Ułatwianie startu młodym rolnikom”. Uaktualnienie ww. załącznika związane było w szczególności ze zmianą przepisów o nawozach i nawożeniu z dnia 10 lipca 2007 r., mającą znaczenie dla beneficjentów działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom”, którzy nie spełniali wymogów z zakresu ochrony środowiska w dniu składania wniosku o dofinansowanie realizacji projektu i zobowiązali się do spełnienia tych warunków nie później niż po 5 latach od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego. Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. *o nawozach i nawożeniu* (Dz. U.

Nr 147, poz. 1033) uchyliła ustawę z dnia 26 lipca 2000 r. wprowadzając bardziej restrykcyjne zasady przechowywania nawozów naturalnych (tj. wymóg przechowywania gnojówki i gnojowicy wyłącznie w szczelnych zamkniętych zbiornikach o pojemności umożliwiającej gromadzenie co najmniej 4-miesięcznej produkcji tego nawozu, natomiast innych nawozów naturalnych - na nieprzepuszczalnych płytach).

W związku z wejściem w życie nowych przepisów o nawozach i nawożeniu, w nowelizacji Uzupełnienia SPO wprowadzono mechanizm korzystny dla beneficjentów działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom”, w przypadku których nie upłynął termin na spełnienie minimalnych standardów, polegający na uznawaniu za spełnienie warunku przechowywania nawozów naturalnych dostosowania zgodnego z ustawą z dnia 26 lipca 2000 r. *o nawozach i nawożeniu*, tj. ustawą obowiązującą w czasie gdy zawierane były umowy o dofinansowanie projektu w ramach działania "Ułatwianie startu młodym rolnikom".

Z poszeżeniem

Z up. Ministra Rolnictwa
PODSEKRETARZ
Artur Ławniczak